

Futbol Hakemlerinin Benlik Saygıları ve Algılanan Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Düzce İli Örneği)

Levent GÖRÜN¹, Yavuz ÖNTÜRK², Engin EFEK¹, Erkan BİNGÖL³, Yeşim BAYRAKDAROĞLU⁴

ORJİNAL ARAŞTIRMA

¹ Düzce Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi
Düzce/Türkiye

² Yalova Üniversitesi,
Spor Bilimleri Fakültesi
Yalova/Türkiye

³ Muğla Sıtkı Koçman
Üniversitesi, Köyceğiz
Meslek Yüksekokulu
Muğla/Türkiye

⁴ Gümüşhane
Üniversitesi, Beden
Eğitimi ve Spor
Yüksekokulu
Gümüşhane/Türkiye

Öz

Araştırmanın amacı, futbol hakemlerinin benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Amaca istinaden, araştırmanın modeli için nicel araştırma türlerinden olan tarama ve korelasyon modeli (Demir, 2015) seçilmiştir. Çalışma grubu; Düzce ilinde faal futbol hakemleri arasından gönüllü katılım sağlayan %19 ile 18-20 yaş, %21,4 ile 21-23 yaş, %9,6 ile 24-26 yaş ve %50 ile 27 yaş ve üzeri toplam 42 erkek hakemden oluşmaktadır. Hakemlerin bazı demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulan 6 soruluk “Kişisel Bilgi Formu,” benlik saygısı düzeyleri için, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Tukuş (2010) tarafından Türkçe ’ye uyarlanan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” ve algılanan stres düzeylerini belirlemek için ise Cohen, Kamarck ve Mermelsten (1983) tarafından geliştirilmiş, Yerlikaya ve İnanç (2006) tarafından Türkçe ’ye uyarlanmış “Algılanan Stres Ölçeği” kullanılmıştır. Veri dağılımları Skewness-Kurtosis değerleri ile incelenmiş, veriler normal dağılım gösterdiğinden parametrik testlerden olan T- testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Ayrıca değişkenler arasında ilişkinin tespiti için Pearson korelasyon testi uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları, futbol branşında faal olarak görev yapan hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ve yaş, medeni durum, klasman, eğitim durumu, hakemlik yapma süresi ve gelir değişkenleri açısından herhangi bir anlamlı farklılık oluşturmadığını göstermiştir. Sonuç olarak, hakemlerin benlik saygıları orta düzeydedir ve benlik saygıları arttıkça algılanan stres düzeyleri azalmaktadır. Ayrıca yaş, medeni durum, klasman, eğitim durumu, hakemlik yapma süresi ve gelir değişkenleri benlik saygısı ve algılanan stres düzeyleri açısından herhangi bir anlamlı farklılık ifade etmemektedir.

Anahtar kelimeler: Futbol Hakemleri, Benlik Saygısı, Algılanan Stres

Sorumlu Yazar:
Yavuz ÖNTÜRK
Orcid ID: 0000-0001-
5472-8652

Investigation of the Relationship between Soccer Referees' Self-Esteem and Perceived Stress Levels (Example of Düzce Province)

Abstract

The aim of the study is to examine the relationship between football referees' self-esteem and perceived stress levels. Based on the purpose, the screening and correlation model (Demir, 2015), which is one of the quantitative research types, was chosen for the model of the research. The sample group; It consists of a total of 42 male referees in the province of Düzce, with volunteer participation among the active football referees, aged 19 to 18-20 years, 21.4% to 21-23 years, 9.6% to 24-26 years and 50% to 27 years and older. To determine the demographic characteristics of the referees, the 6-question “Personal Information Form” created by the researchers, to determine the “Rosenberg Self-Esteem Scale” developed by Rosenberg (1965) and adapted to Turkish by Tukuş (2010) for self-esteem levels. “Perceived Stress Scale” developed by Cohen, Kamarck and Mermelsten (1983) and adapted to Turkish by Yerlikaya and İnanç (2006) was used. Data distributions were examined with Skewness-Kurtosis values, since the data showed normal distribution, T-test and ANOVA test, which are parametric tests, were performed. In addition, Pearson correlation test was used to determine the relationship between the variables. As a result, the self-esteem of the referees is moderate and the perceived stress levels decrease as the self-esteem increases. In addition, age, marital status, classification, educational status, refereeing time and income variables do not represent any significant difference in terms of self-esteem and perceived stress levels.

Keywords: Football Referees, Self Esteem, Perceived Stress.

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi:
24.05.2020

Kabul Tarihi:
08.06.2020

Online Yayın Tarihi:
28.06.2020

Doi:
10.38021asbid.742049

Giriş

Benlik kavramı, insanların kişilikleriyle ilgili düşüncelerinden ve insanın kendisiyle ilgili görüş biçiminden oluşur. Kısacası kişiliğin öznel yanını ifade eder (Baymur, 1994). Benlik saygısı kavramı ise kişinin kendi öz değerlendirmesini ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılmış olduğu benlik kavramına onay vermesinden sonra ortaya çıkan kendini beğenme veya kendinden memnun olma durumu olarak ifade edilmektedir (Yavuzer, 2000).

Benlik saygısı yaşamın değeri üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir (Flynn, 2005; Yiğiter, 2013) ve ayrıca psikolojik olarak iyi oluşu ifade eder çünkü benlik saygısı bireyin kendine olan saygısının, özgüveninin, kendine değer vermenin ve çeşitli psikolojik değişkenlerin temel belirleyicilerinden birisi sayılmaktadır (Güçray, 1989; Yiğiter, Sarı, Ulusoy ve Soyer, 2011). Ayrıca sağlıklı bir benlik saygısı, kişilerin psikolojik ruh hallerini olumlu yönde etkilemektedir (Yiğiter, 2019). Literatürde benlik saygısının ve ruh halinin önemi böyle ifade edilmiştir ve spor organizasyonunu düzenleyenler tarafından müsabakayı yönetmeleri için seçilen ve müsabakayı yöneten, verilecek cezalarda, alınacak puanlarda, galibiyetlerde ve mağlubiyetlerde etkisi olan hakemler için de kendine güven ve psikolojik iyi oluş, yüksek öneme sahiptir (Cengiz ve Pulur, 2004). Benlik saygısı yüksek olan bir bireyde iyimserlik, kendine güven duyma ve başarıma arzusu gibi olumlu ruhsal özellikler bulunmaktadır. Yüksek bir benlik saygısına sahip olan kişiler kendine güven duyan, zayıf ve olumsuz yönlerinin farkında olan ve eksik olduğu noktaları gidermeye çalışan, değişime açık olan, üretken, olumsuzluklarla baş etme gücüne sahip olan ve stresi tolare edebilme özelliği yüksek olan kişiler olarak bilinmektedir (Robins, Tracy, Trzesniewski, Potter ve Gosling, 2001).

Benlik saygısını etkilediği bilinen (Dursun, 2019) ve benlik saygısı ile ilgisi olan bir diğer kavram stres faktörüdür. Stres kavramı, kişilerin hayattan aldıkları doyumunu azaltan ve hayat ile aralarındaki bağı zayıflatabilen bir duygu durumu olarak ifade edilmektedir. Selye'nin tanımına göres stres kavramı, memnun olunup olunmamasına bakılmadan, her türden isteme vücudun uyum kurmak için göstermiş olduğu yaygın bir tepkidir (Allen, 1990). Yapılan araştırmalar, strese maruz kalan bir bireyin tehdit algısının stres faktörüne neden olduğunu göstermiştir. Yaşanan bu tehdit algısını farklı bireyler çeşitli sebeplerden dolayı farklı seviyelerde yaşar. Birisi için strese neden olan bir olay bir başkası için stres olarak görülmeyebilir (Baltaş, 2010). Futbol gibi hemen bütün duyguların yüksek dozda yaşandığı bir branşta görev yapan hakemlerin de müsabaka esnasında yaşadıkları farklı olaylar hakemler tarafından stres olarak algılanmakta ve ortaya çıkan bu stres faktörü hakemlerin maç esnasında birçok duygu durumunu yaşamalarına sebep olmaktadır. Birey

için, stres faktörünün birçok belirtisi vardır. Bu belirtiler fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal olarak gruplanabilir (Braham, 1998).

Futbol günümüzün en popüler spor dalı olarak bilinmektedir. Futbolda karar mekanizmasının en önemli faktörü ise hakemler olarak bilinmektedir. Futbol branşında görev yapan hakemleri etkilemekte olan faktörlerden biride strestir. Bununla birlikte, stres faktörü işten doyum alma ve iş performansını doğrudan etkileyebilmektedir (Koca ve Yıldız, 2017). Futbol gibi çoğu zaman tansiyonu yüksek branşlarda da doğru kararlar alabilmek, bu kararları etki altında kalmadan uygulayabilmek ve yaptığı işten doyum alabilmek hakemler açısından zaman zaman zorluk yaratabilmektedir. Benlik saygısı ve stres kavramları ile ilgili literatürde yapılmış birçok çalışma vardır ve bu çalışmalar spordan eğitime ve sağlıktan güvenlik alanına kadar birçok alanda mevcuttur (Aslan, 2019; Avşaroğlu ve İdayeva, 2020; Baştuğ, Metin ve Bingöl, 2015; Coşkun, Arslan ve Okcu, 2020; Eraslan, Karafil ve Atay, 2017; Gündüz, 2019; Köroğlu ve Yiğiter, 2016; Öntürk, 2020; Söylemez, 2019; Tekin, Yazgan Çilesiz ve Gede, 2019; Ürün ve Şafak Öztürk, 2020; Yiğiter, 2014). Yapılmış bu çalışmalar, benlik saygısı ve stresin kişiler üzerinde yaş, cinsiyet vb. değişkenler açısından farklılıkların ve ilişkilerin bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu farklılıkları çeşitli değişkenler açısından irdelemek ve futbol hakemlerinin benlik saygıları ve algıladıkları stres düzeylerini incelemek bu çalışmanın amacını ifade etmektedir.

Araştırmanın amacı, futbol branşında faal olarak görev yapan hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu iki olguyu çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaçla yapılan çalışmada, çalışmaya katılan hakemlerin ölçek sorularını içtenlikle yanıtladıkları, araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği ve ayrıca çalışmada kullanılan ölçeklerin hakemlerin benlik saygılarını ve karar verme stillerini ölçebilir niteliğe sahip olduğu varsayılmıştır. Araştırma bulgularından elde edilen veriler kullanılan ölçekler ile Düzce ilinde ve futbol branşında faal olarak görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan hakemlerle sınırlandırılmıştır. Araştırmanın hipotezleri ise aşağıdaki gibidir:

1.Hakemlerin benlik saygıları ile algılanan stres düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

2.Hakemlerin medeni durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.Hakemlerin klasmanları ile benlik saygıları algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.Hakemlerin yaşları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

5.Hakemlerin görev yapma süreleri ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

6.Hakemlerin eğitim durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

7.Hakemlerin gelir durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Gereç ve Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli için nicel araştırma türlerinden olan tarama ve korelasyon modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olayla ilgili görüşlerini, tutumlarının alındığı, olay ve olguların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır. Korelasyon modelinde, iki veya daha fazla değişken arasında ilişkileri betimlemek amacıyla yürütülen ve ilişkilerin analiz edildiği araştırma türüdür (Demir, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2019-2020 yılında Düzce ilinde futbol branşında faal olarak görev yapan 54 hakem oluştururken, örneklemini ise evren içerisinde, rastgele (randomize) örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılan, %19 ile 18-20 yaş, %21,4 ile 21-23 yaş, %9,6 ile 24-26 yaş ve % 50 ile 27 yaş ve üzeri toplam 42 Erkek hakem oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmanın amacına uygun olarak, araştırmacılar tarafından Düzce ilinde bulunan ve araştırmaya katılmaya istekli 42 faal hakeme “Kişisel Bilgi Formu, “*Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)*” ve “*Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)*” yüz yüze ve Google formlar vasıtasıyla uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcıların bazı demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulmuş 6 soruluk “*Kişisel Bilgi Formu*” kullanılmıştır.

Katılımcıların benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Tukuş (2010) tarafından Türkçe ‘ye uyarlanan 4’lü likert tipinde 10 maddelik “*Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği*” kullanılmıştır. BSÖ’nün iç tutarlılık araştırmasında olumlu boyut, olumsuz boyut ve bütünsel Cronbach's Alpha sayılarının sırasıyla 0,875; 0,853 ve 0,897 olduğu bulunmuştur (Tukuş, 2010). BSÖ’den elde edilecek olan puan 10 ile 40 arasında

değişmektedir. Yüksek puanlar benlik saygısının yüksek olduğunu, düşük puanlar ise kişinin benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir (Rosenberg, 1965).

Katılımcıların algılanan stres düzeylerini belirlemek için ise Cohen, Kamarck ve Mermelsten (1983) tarafından geliştirilen ve Türk Toplumuna uyarlama çalışması Yerlikaya ve İnanç (2006) tarafından yapılan, geçerliliği ve güvenilirliği uygun (Cronbach's Alpha 0.84) bulunan "Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)" kullanılmıştır. Katılımcılar her maddeyi "Hiçbir zaman (0)" ilâ "Çok sık (4)" arasında değişen 5'li Likert tip ölçek üzerinde değerlendirmektedir. Maddelerden olumlu ifade içeren 7'si tersten puanlanmaktadır. Bu çalışmada 10 maddelik ölçek kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizi için bilgisayar ortamında (spss)17,0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Yapılan normallik testi (Skewness-Kurtosis) sonucunda benlik saygısı ve karar verme stillerine ilişkin elde edilen değer -1 ve +1 arasında olduğu için verilerin dağılımı normal olarak kabul edilmiştir. Çalışmada parametrik testler ve verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Ayrıca Pearson korelasyon testi, T- testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi ise $p < 0,05$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 1

Hakemlerin Çeşitli Demografik Özellikleri

Değişken		f	%
Yaş	18-20	8	19,0
	21-23	9	21,4
	24-26	4	9,6
	27+	21	50,0
Medeni Durum	Evli	15	35,7
	Bekâr	27	64,3
Klasman	İl hakemi	31	73,8
	Aday hakem	11	26,2
Eğitim Durumu	Lise	8	19,0
	Lisans	32	76,2
	Yüksek Lisans	2	4,8
Hakemlik Süresi	1-5	28	66,7
	6-10	9	21,4
	11-15	3	7,1
	16+	2	4,8
Ekonomik Gelir	2020 TL ve altı	23	54,8
	2021-3500	7	16,7
	3501-5000	8	19,0
	5001-7000	4	9,5

Bulgular

Futbol branşında faal olarak görev yapan hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu iki olguyu çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde, hakemlerin benlik saygılarının ve algılanan stres düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre dağılımları için yapılan normallik testi, betimsel

istatistik testi, Pearson korelasyon testi, T- testi ve ANOVA testi sonuçlarına tablolar halinde yer verilmiştir.

Tablo 2

Benlik Saygısı ve Algılanan Stres Ölçeği Toplam Puanlarına Ait Çarpıklık Ve Basıklık Değerleri

Basıklık ve Çarpıklık	Skewness		Kurtosis	
	Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Benlik Saygısı	,269	,365	-,535	,717
Algılanan Stres	,451	,365	-,289	,717

Araştırma kapsamında benlik saygısı ve algılanan stres ölçeklerinin toplam puanlarına normallik testi uygulanmıştır. Huck'a (2012) göre, verilerin normal dağılım gösterebilmeleri için değerlerin -1 ile +1 arasında değişmesi gerekmektedir. Test bulgusuna göre, benlik saygısı ve algılanan stres puanlarının normallik şartını sağladığı görülmektedir.

Tablo 3

Hakemlerin Benlik Saygısı İle Algılanan Stres Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Ait İstatistikler

Ölçek	N	MİN	MAKS	ORT	SS
Benlik Saygısı	42	22,00	31,00	26,66	2,12
Algılanan Stres	42	12,00	40,00	23,64	6,54

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların benlik saygısı ortalamasının 26,66 ve algılanan stres ortalamasının 23,64 olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Hakemlerin Benlik Saygıları İle Algılanan Stres Düzeyleri Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Tablosu

		Benlik Saygısı	Algılanan Stres
Benlik Saygısı	Korelasyon	1	-,140
	p		,376
	N	42	42
Algılanan Stres	Korelasyon	-,140	1
	p	,376	
	N	42	42

($p>0.05$).

Katılımcıların benlik saygısı puanları ve algılanan stres puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında, anlamlı olmayan negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 5

Hakemlerin Benlik Saygılarının ve Algılanan Stres Düzeylerinin Medeni Durum ve Klasman Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Puan	Medeni Durum	N	ORT	SS	SD	T	P
Benlik Saygısı	Evli	15	26,40	1,95	40	-,601	,551
	Bekâr	27	26,81	2,23			
Algılanan Stres	Evli	15	23,80	5,83	40	,115	,909
	Bekâr	27	23,55	7,01			
Puan	Klasman	N	ORT	SS	SD	T	P
Benlik Saygısı	İl hakemi	11	26,48	2,12	40	-,934	,356
Benlik Saygısı	Aday hakem	31	27,18	2,13			
Algılanan Stres	İl hakemi	11	24,12	6,21	40	,805	,426
Algılanan Stres	Aday hakem	31	22,27	7,55			

($p>0.05$).

Tablo 5 incelendiğinde, hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeylerinin klasman değişkenine göre anlamlı bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. Aday hakemlerin daha yüksek benlik saygısına ve il hakemlerine göre daha az stres düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeylerinin medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. Bekâr olan hakemlerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu ve daha az stres algıladıkları söylenebilir.

Tablo 6

Hakemlerin Benlik Saygılarının ve Algılanan Stres Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Puan	Yaş	N	ORT	SS	F	P
Benlik Saygısı	18-20	8	27,00	2,13	,360	,782
	21-23	9	26,44	2,55		
	24-26	4	25,75	1,50		
	27+	21	26,80	2,11		
	Toplam	42	26,66	2,12		
Algılanan Stres	18-20	8	20,62	6,69	,911	,445
	21-23	9	23,66	7,31		
	24-26	4	26,75	2,62		
	27+	21	24,19	6,61		
	Toplam	42	23,64	6,54		

($p>0.05$).

Tablo 6'ya göre, hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. En yüksek benlik saygısı düzeyine ve en az stres düzeyine sahip olan hakemlerin yaş grubu ise 18-20'dir.

Tablo 7

Hakemlerin Benlik Saygılarının ve Algılanan Stres Düzeylerinin Hakemlik Süresi Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Puan	Hakemlik Süresi	N	ORT	SS	F	P
Benlik Saygısı	1-5	28	26,89	2,06	,387	,763
	6-10	9	26,33	1,58		
	11-15	3	25,66	4,04		
	16+	2	26,50	3,53		
	Toplam	42	26,66	2,12		
Algılanan Stres	1-5	28	22,92	7,12	,391	,760
	6-10	9	25,66	5,33		
	11-15	3	24,33	7,02		
	16+	2	23,50	2,12		
	Toplam	42	23,64	6,54		

($p>0.05$).

Tablo 7 incelendiğinde, hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeylerinin hakemlik süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. 1-5 yıl arası görev yapan hakemlerin benlik saygıları diğer hakemlere göre daha yüksek; stres düzeyleri ise daha düşük bulunmuştur.

Tablo 8

Hakemlerin Benlik Saygılarının ve Algılanan Stres Düzeylerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Puan	Eğitim	N	ORT	SS	F	P
Benlik Saygısı	Lise	8	26,12	,834	1,082	,349
	Lisans	32	26,90	2,34		
	Yüksek Lisans	2	25,00	,000		
	Toplam	42	26,66	2,12		
Algılanan Stres	Lise	8	23,87	7,56	,593	,558
	Lisans	32	23,28	6,48		
	Yüksek Lisans	2	28,50	,707		
	Toplam	42	23,64	6,54		

($p>0.05$).

Tablo 8 incelendiğinde, hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. Lisans mezunu hakemlerin benlik saygıları daha yüksek; stres düzeyleri ise diğer hakemlere göre daha düşük bulunmuştur.

Tablo 9

Hakemlerin Benlik Saygılarının ve Algılanan Stres Düzeylerinin Gelir Durumu Değişkenine Göre Anova Testi Sonuçları

Puan	Gelir	N	ORT	SS	F	P
Benlik Saygısı	2020 TL ve altı	23	27,00	2,35	,799	,502
	2021-3500	7	26,42	1,71		
	3501-5000	8	26,62	1,18		
	5001-7000	4	25,25	2,87		
	Toplam	42	26,66	2,12		
Algılanan Stres	2020 TL ve altı	23	22,73	6,65	1,043	,384
	2021-3500	7	25,57	5,09		
	3501-5000	8	26,12	8,09		
	5001-7000	4	20,50	3,31		
	Toplam	42	23,64	6,54		

($p>0.05$).

Tablo 9 incelendiğinde, hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeylerinin gelir seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. En yüksek benlik saygısına 2020 TL ve altı gelir seviyesine sahip olan hakemler; en düşük stres düzeyine ise 5001-7000 TL arası gelir seviyesine sahip olan hakemler sahiptir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmanın amacı, futbol branşında faal olarak görev yapan hakemlerin benlik saygıları ile algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu iki olguyu çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ve bu sonuçların ilgili literatür ile ilişkisi tartışılarak, yapılacak diğer araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Elde edilen verilere göre, araştırmaya katılan hakemlerin benlik saygısı düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Algılanan stres düzeylerine bakıldığında da yine aynı sonuç göze çarpmaktadır. Buna bağlı olarak;

Araştırmanın 1. Hipotezi (Hakemlerin benlik saygıları ile algılanan stres düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki vardır) ^{$p>0.05$} doğrultusunda yapılan korelasyon testinin bulgusuna göre (Tablo 4), hakemlerin benlik saygıları ile algılanan stres düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bu bulgu araştırmanın hipotezini desteklemektedir. Literatür incelendiğinde araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırmalar bulguları da mevcuttur (Avşaroğlu ve Üre, 2007; Hamarta, Arslan, Saygın ve Özyeşil, 2009; Karakuş ve Dereli, 2011; Kliwer ve Sandler, 1992; Tagay, Çalışandemir ve Ünüvar, 2018). Benlik saygısının yüksek olması, kişileri stresli durumların olumsuz

etkilerinden korumakta ve benlik saygısı ve stres arasında negatif bir ilişkinin oluşmasını sağlamaktadır (Kliewer ve Sandler, 1992). Dolayısıyla, hakemlerin benlik saygılarının yüksek olması, olaylar karşısında daha az stres algılamalarını sağlayabilmektedir.

Araştırmanın 2. Hipotezi (Hakemlerin medeni durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır)^{p>0.05} doğrultusunda yapılan testin bulgusuna göre (Tablo 5) hakemlerin medeni durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir (p>0.05). Bu bulgu, araştırmanın hipotezini desteklememektedir. Literatür incelendiğinde, benlik saygısı açısından araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırma bulguları mevcuttur (Çelikbaş, Özdemir ve Tatar, 2019; Erdem ve Taşçı, 2003; Yıldırım, Kırimoğlu ve Temiz, 2010). Bu bulgular doğrultusunda, medeni durumun benlik saygısını etkilemediği sonucuna ulaşılabilir.

Algılanan stres düzeyi açısından da yine bu bulguyu destekleyen farklı araştırma bulguları mevcuttur (Ergüner, 2017; Erşan, Yıldırım, Doğan ve Doğan, 2013; Yanık, 2017). Hakemliğin bireyler açısından tatmin sağlayan bir meslek olduğu düşünüldüğünde, bireylerin tatmin duygusu yaşadığı aktivitelerden dolayı medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaması (Yaşartürk ve Yılmaz, 2019) normal kabul edilebilir.

Araştırmanın 3. Hipotezi (Hakemlerin klasmanları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır)^{p>0.05} doğrultusunda yapılan testin bulgusuna göre (Tablo 5) hakemlerin klasmanları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (p>0,05). Bu sonuç, araştırmanın hipotezini desteklememektedir. Literatür incelendiğinde, benlik saygısı açısından araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırma bulgusu mevcuttur (Kamuk, 2019). Bu bulgunun sebebi, hakemlerin uluslararası hakem olmaya çabalarırken yaşamış olabilecekleri stres durumundan kaynaklandığı belirtilmiştir. Algılanan stres düzeyi açısından da araştırmanın bulgusuna paralel olan farklı araştırma bulguları mevcuttur (Doğan, 2008; Güllü ve Yıldız, 2019). Bu bulgulardan hareketle, hakemlerin klasmanlarının benlik saygısı ve algılanan stres düzeylerini doğrudan etkilemediği söylenebilir.

Araştırmanın 4. Hipotezi (Hakemlerin yaşları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır)^{p>0.05} doğrultusunda yapılan testin bulgusuna göre (Tablo 6) hakemlerin yaşları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>0.05). Bu bulgu, araştırmanın hipotezini desteklememektedir. Literatür incelendiğinde, benlik saygısı açısından araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırma bulgusu mevcuttur (Parlar ve Gençal Yazıcı, 2017; Turanlı, 2010). Araştırma

bulgularına benzerlik göstermeyen bir çalışma da mevcuttur (Aydoğan, 2016). Benlik saygısının yaş faktörü ile değişik çalışmalarda farklı sonuçlar göstermesi hakemlerin yaşadıkları kültürden, kişisel özelliklerinden ve hedeflerinden kaynaklı olabilir. Coopersmith'e (1967) göre, benlik saygısı yaşantı farklılıklarına, cinsiyete, yaşa ve diğer çevre koşullarına göre değişiklik gösterebileceğini belirtmiştir. Algılanan stres düzeyi açısından da araştırmanın bulgusuna paralel olan farklı araştırma bulguları mevcuttur (Erşan, Yıldırım, Doğan ve Doğan, 2013; Hancıoğlu, 2017). Bulgulara dayanarak, yaş faktörünün benlik saygısı ve algılanan stres üzerinde doğrudan etkili olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 5. Hipotezi (Hakemlerin görev yapma süreleri ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır) $p>0.05$ doğrultusunda yapılan testin bulgusuna göre (Tablo 7) hakemlerin görev yapma süreleri ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$). Bu bulgu, araştırmanın hipotezini desteklememektedir. Literatür incelendiğinde, benlik saygısı açısından araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırma bulgusu mevcuttur (Certel ve Bahadır, 2012; Reyhan ve Kolayış, 2019; Tiryaki, 2020). Duruma algılanan stres açısından bakıldığında da yine araştırmaya paralel farklı bir araştırma bulgusu mevcuttur (Güllü ve Yıldız, 2019). Bu bulgulara dayanarak, hakemlik süresi (yılı) faktörünün benlik saygısı ve algılanan stres üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Araştırmanın 6. Hipotezi (Hakemlerin eğitim durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır) $p>0.05$ doğrultusunda yapılan testin bulgusuna göre (Tablo 8) hakemlerin eğitim durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p>0,05$). Bu bulgu, araştırmanın hipotezini desteklememektedir. Literatür incelendiğinde, benlik saygısı açısından araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırma bulgusu mevcuttur (Aydoğan, 2016; Kamuk, 2019; Parlar ve Gençal Yazıcı, 2017). Duruma algılanan stres açısından bakıldığında da yine farklı araştırmaların bulguları araştırmada elde edilen bulguları desteklemektedir. Aktaş ve Çopur'un (2018) çalışmasında da eğitim düzeyi ile algılanan stres arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Buna göre, eğitim düzeyi arttıkça algılanan stres düzeyi de artmaktadır. Elde edilen bulgular, eğitim düzeyinin benlik saygısını ve algılanan stres düzeyini anlamlı düzeyde etkilemediği söylenebilir.

Araştırmanın 7. Hipotezi (Hakemlerin gelir durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır) $p>0.05$ doğrultusunda yapılan testin bulgusuna göre (Tablo 9) hakemlerin gelir durumları ile benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır ($p>0.05$). Bu bulgu,

araştırmanın hipotezini desteklememektedir. Literatür incelendiğinde, benlik saygısı açısından araştırmanın bulgularını destekleyen farklı araştırma bulgusu mevcuttur (Kamuk, 2019; Parlar ve Gençal Yazıcı, 2017). Duruma algılanan stres düzeyi açısından bakıldığında da yine araştırma bulgularına paralel farklı araştırma bulguları mevcuttur. Çetin Özden'in (2010) ve Gündoğdu'nun (2012) çalışmasında, bulgumuza benzer olarak geliri yüksek olan bireylerin algılanan stres düzeyleri düşük olarak bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular, gelir düzeyinin benlik saygısını ve algılanan stres düzeyini anlamlı düzeyde etkilemediği söylenebilir. Araştırmanın sonucu, hakemlerin benlik saygılarının ve algılanan stres düzeylerinin orta düzeyde olduğunu ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan, hakemlerin benlik saygıları arttıkça algılanan stres düzeyleri azalmaktadır. Ayrıca yaş, medeni durum, klasman, eğitim durumu, hakemlik yapma süresi ve gelir değişkenleri hakemlerin benlik saygısı ve algılanan stres düzeyleri açısından herhangi bir anlamlı farklılığa neden olmamaktadır.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak gelecekte yapılacak çalışmalar için şu öneriler getirilebilir:

- Hakemlik genel olarak ek meslek olarak yapıldığından diğer meslekleri göz önünde bulundurularak farklı çalışmalar yapılabilir.
- Tek mesleği hakemlik olanlar ile ek mesleği hakemlik olan bireylerin benlik saygısı ve stresleri üzerine çalışmalar yapılabilir.
- Çeşitli il ve farklı branşlardaki hakemlerin benlik saygıları ve algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenebilir,
- Araştırmalarda daha fazla değişken kullanılıp daha fazla hipotez oluşturulabilir.

Kaynakça

- Aktaş, M. ve Çopur, Z. (2018). Sosyal medya kullanımının eşler arasındaki strese etkisi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, Issue: 6, pp. (142-153).
- Allen, R. (1990). *Human Stres: "It's Nature And Control."* New York.
- Aslan, S. (2019). Perceived stress level and sports participation in deaf adolescents and young adults. *Journal of Education and Training Studies*, 7(3), 197-201.
- Avşaroğlu, S. ve Üre, Ö. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 85-100.
- Avşaroğlu, S. ve İdayeva, A. (2020). Üniversite öğrencilerinin benlik saygılarının stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 411-422. DOI: 10.33206/mjss.549840.
- Aydoğan, H. (2016). Profesyonel futbolcuların benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*. 4:(SI 1): 278-290.
- Baltaş, Z. (2010). *Verimli iş hayatının sırrı: Stres* (4. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baştuğ, G., Metin, S. ve Bingöl, E. (2015). Investigation of perceived stress levels together with positive and negative moods of students in school of physical education and sports. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(4) , 72-79. DOI: 10.14486/IJSCS209.
- Baymur, F (1994). *Genel psikoloji*. İnkılap Kitabevi.
- Braham, B. J. (1998). *Stres yönetimi. Ateş altında sakin kalabilmek* (Çev: V. G. Diker). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Cengiz, R. ve Pular, A. (2004). Futbol Hakemlerinin şiddet olaylarına bakış açıları üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1, 27-33.

- Certel, Z. ve Bahadır, Z. (2012). Takım sporu yapan sporcularda benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarz ilişkisinin incelenmesi. *Selçuk University Journal of Physical Education and Sport Science*, 14(2), 157-164.
- Cohen, S., Kamarck, T. ve Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24, 385-396.
- Coopersmith, S. (1967). *The Antecedents of Self-Esteem*. San Francisco: W.H. Freeman and Company.
- Coşkun, A. M., Arslan, S. ve Okcu, G. (2020). Gebe kadınlarda gebelik algısının stres, demografik ve obstetrik özellikler açısından incelenmesi. *HEAD*, 17(1):1-8.
- Çelikbaş, B., Özdemir, H. ve Tatar, A. (2019). Investigating the role of the five factor model of personality in predicting self-esteem in young adults. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 2 (2), 281-296.
- Çetin Özden, E. (2010). Polis meslek yüksekokulu öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Konya.
- Demir, Ö. (2015). Nicel araştırma türleri olarak tarama araştırmaları, korelasyon karşılaştırılması, nedensel karşılaştırma araştırmaları. <https://prezi.com/n1dmhaqoszmt/nicel-arastirma-turleri-olarak-tarama-arastirmalari-korelas/?frame=bacfecf07872f7d299c1b817d2048397094393ee>
- Doğan, F. (2008). Sınıf öğretmenlerinin stres kaynakları ve baş etme yolları (Kilis İli Örneği). G.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Dursun, K. (2019). Stresle Başa Çıkmanın Benlik Saygısı ile İlişkisi, <https://www.zihni.org/stresle-basa-cikma-benlik-saygisi-iliskisi/>
- Eraslan, M., Karafil, A. Y. ve Atay, E. (2017). Evaluation of strategies for managing stress among muay thai sportsmen participating in intervarsity sports competitions. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2915-2924.
- Erdem, M. ve Taşçı, N. (2003). Tüberküloz hastalarında benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*. 51(2): 171-176.
- Ergüner, B. (2017). Hekimlerin Algıladıkları Stres Düzeyi Psikolojik Dayanıklılıkları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erşan, E., Yıldırım, G., Doğan, O. ve Doğan, S., (2013). Job satisfaction and perceived job stress of the health professionals and the relationship between them. *Anadolu Psikiyatri Dergisi-Anatolian Journal Of Psychiatry*, Vol.14, 115-121.
- Flynn, C. (2005). Self-esteem level, lability and depressive symptoms in late adolescent and young adulthood. Unpublished doctoral dissertation, Vanderbilt University, Nashville, TN.
- Güçray, S. (1989). Çocuk yuvasında ve ailesi yanında kalan 9 -11 yaş çocukların öz-saygı gelişimini etkileyen bazı faktörler. Unpublished doctoral dissertation, Hacettepe University, Ankara.
- Güllü, S. ve Yıldız, S. M. (2019). Stres kaynaklarının futbol hakemlerinin performansına etkisinin incelenmesi. *Sportmetre*, 17(1), 146-155.
- Gündoğdu, P. (2012). Birinci basamakta çalışan hekimlerin stres algısı ve bu algının yaşam kalitesi ile ilişkisi. Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Gündüz, S. (2019). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin algılanan stres düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar.
- Hamarta, E., Arslan, C., Saygın, Y. ve Özyeşil, Z. (2009). Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(18), 25-42.
- Hancıoğlu, Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 130-149.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th Ed). Boston: Pearson.
- Kamuk, Y. U. (2019). Badminton hakemlerinin kendini sabotaj ve benlik saygısı düzeyleri. *Journal of Global Sport and Education Research*, II (2), 22-36.
- Karakuş, Ö. ve Dereli, E. (2011). Öğretmen adaylarının benlik saygısı ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 89-104.
- Kliwer, W. ve Sandler, I. N. (1992). Locus of control and self-esteem as moderators of stressor-symptom relations in children and adolescents. *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 20, 393-413.
- Koca, S. ve Yıldız, S.M. (2018). Futbol hakemlerini strese iten faktörler, iş tatmini ve iş performansı ilişkisinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 195-207.
- Koroglu, M. ve Yiğiter, K. (2016). Effects of swimming training on stress levels of the students aged 11-13. *Universal Journal of Educational Research*, 4(8), 1881-1884.

- Öntürk, Y. (2020). Sporcularda stres tetikleyiciler ve performans 6. Bölüm, Sportif performansın psikolojik belirleyicileri. Gece Akademi- Gece Kitaplığı, Ankara
- Parlar, H. ve Gençal Yazıcı, S. (2017). Evli ve bekar yetişkinlerin genel öz-yeterlik ve benlik saygılarının incelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 16(31), 207-247.
- Reyhan, S. ve Kolayış, H. (2019). Profesyonel liglerde görev yapan futbol hakemlerinin hakemlik deneyimlerine göre benlik saygısı, kaygı ve mesleki doyum düzeylerinin incelenmesi (11. Bölge Örneği). KOSBED, 37: 161 – 172.
- Robins, R. W., Tracy, J. L., Trzesniewski, K., Potter, J. ve Gosling, S. D. (2001). Personality correlates of self-esteem. Journal of Research in Personality, 35, 463-482.
- Rosenberg, M. (1965). Society and the adolescent self-image. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Söylemez, Ö. F. (2019). Türkiye’deki hokey hakemlerinin iletişim beceri düzeyleri ile stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ağrı.
- Tagay, Ö., Çalışandemir, F. ve Ünüvar, P. (2018). Genç yetişkinlerin algılanan stres düzeyleri ile akılcı olmayan inançları ve benlik saygıları arasındaki ilişki. International Journal of Education Technology and Scientific Researches, Issue: 7, pp. (167-175).
- Tekin, E., Yazgan Çilesiz, Z. ve Gede, S. (2019). Farklı meslek gruplarında çalışanların algılanan stres düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları üzerine bir araştırma. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9(1), 79-89.
- Tiryaki, K. (2020). Amatör futbolcuların benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi: düzce ili örneği. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(51), 482-488.
- Tuş, L. (2010). Benlik saygısı değerlendirme ölçeği-kısa formu türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Kocaeli Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi. Kocaeli.
- Turanlı, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi. İstanbul.
- Ürün, Ö. ve Şafak Öztürk, C. (2020). Yetişkin bireylerde sosyal görünüş kaygısı ile sosyal kaygı, benlik saygısı ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiler. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(1) , 37-45.
- Yanık, A. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının algıladıkları stres düzeyine yönelik bir araştırma. International Journal of Economic Studies, 3(1), 99-107.
- Yaşartürk, F. ve Yılmaz, H. (2019). Rekreatif etkinliklere katılan kamu personellerinin iş stresi ve serbest zamanda algılanan özgürlük düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(Ek Sayı 1): 1361-1371.
- Yavuzer, H. (2000). Okul çağı çocuğu. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Yerlikaya, E. E. ve İnanç, B. (2007). Algılanan stres ölçeğinin türkçe çevirisinin psikometrik özellikleri. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 17-19 Ekim, İzmir.
- Yıldırım, Y., Kırmıoğlu, H. ve Temiz, A. (2010). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi (Hatay İl Örneği). Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi. 12 (1), 29–35.
- Yiğiter, K. (2013). The examining self-esteem and preferences of turkish university students in relation to sport and social activity. International Journal Of Scientific Research, 2(5), 528-530.
- Yiğiter, K. (2014). A comparative study on American and Turkish students' self esteem in terms of sport participation: A study on psychological health. Educational Research and Reviews, 9(15), 531-534.
- Yiğiter, K. (2014). The effects of participation in regular exercise on self-esteem and hopelessness of female university students. Social Behavior and Personality: an international journal, 42(8), 1233-1243(11).
- Yiğiter, K., Sarı, İ., Öztan Ulusoy, Y. ve Soyer, F. (2011). Examining the effect of recreational activities on university students' self-esteem. Sport Scientific and Practical Aspects, 8 (2), 15.
- Yiğiter, K. (2019). Attention, self-esteem and their relationship with sport branches. Sport Sciences Research Papers, 95-103.